

STORA UTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 25/1979-80 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till landskapslag om utvecklandet av utbildningen på gymnasialstadiet.

Stora utskottet har i ärendet fått mottaga kulturutskottets betänkande nr 11/1979-80 och får efter behandling av lagförslaget, varvid utskottet hört vicelanträdet Ragnar Erlandsson, landskapsstyrelseledamoten Gunnevi Nordman och yrkesutbildningsinspektören Jan-Erik Åkerfelt, vördsamt framhålla följande.

Frågan om antagande av ifrågavarande landskapslag har, som framgår av framställningen, varit föremål för en omfattande och ingående beredning, där den i riket antagna och sedan den 1 augusti 1978 tillämpade lagen om utvecklandet av utbildningen på mellanstadiet (FFS 474/78) legat till grund. En särskilt tillsatt parlamentarisk utbildningskommitté (PUK) med inriktning på behovet att utveckla utbildningen vid landskapets läroanstalter har grundligt förberett ärendet och avgivit ett omfattande slutbetänkande, innehållande jämväl förslag till landskapslag i ämnet (ÅUS 1979:9). Såväl i detta kommittébetänkande som i landskapsstyrelsens framställning har det understrukits att utbildningen enligt den ramlag det är fråga om skall bygga på den nuvarande grundskolan, sådan denna utbildning föreskrivs i landskapslagen om grunderna för skolväsendet av den 2 juli 1970 (ÅFS 28/70). Så har också i huvudsak varit fallet, men utskottet har härvid fäst sig vid vissa synpunkter såväl i kommittébetänkandet som i motiveringen för lagframställningen, vilka föranlett anmärkningar från utskottets sida. Sålunda framhåller PUK i fråga om den nivågruppering som finns fastslagen i grundskollagens 5 § 3 mom. att "systemet med nivågruppering i allt större utsträckning kommit att fungera som ett urvalskriterium vid inträde till skolor och studielinjer, främst till gymnasium och till studier på institutnivå och föreslår som ett led i det fortsatta utvecklandet av grundskolan en riktning mot att helt avveckla nivåkurserna så "att slutförd lärokurs i grundskolan skall ge generell behörighet för alla slag av studier på gymnasialstadiet med undantag av studielinjen vid gymnasiet". För en differentiering av grundskolans högstadium föreslår kommittén därför vissa bestämda riktlinjer (ÅUS 1979:9, sid. 73-74). Landskapsstyrelsen har å sin sida i motiveringen till framställningen fäst avseende vid undervisningen i grundskolans högstadium och den där förekommade nivågrupperingen och därvid följt upp de tankegångar PUK framfört i sitt betänkande. Sålunda påpekar landskapsstyrelsen att systemet med nivåkurser visat sig strida mot målsättningen att ge alla individer lika rätt till utbildning och förutsätter "att vid utarbetandet av läroplanerna

för de olika grundlinjerna på gymnasialstadiet skulle även grundskolans läroplan beaktas och nödvändiga ändringar däri vidtagas" (framst.sid.5).

Kulturutskottet har icke i sitt betänkande fäst avseende vid dessa tankegångar. Då ovanberörda avsnitt i PUK:s betänkande och landskapsstyrelsens framställning måste anses innebära ett principiellt ställningstagande för en ändring av grundskollagen och även återspeglar sig i lagförslaget, har stora utskottet funnit det påkallat att göra en principiellt betingad anmärkning i saken. Nivågrupperingen finns, som redan framhållits, fastslagen i grundskollagens 5 § 3 mom. som bl.a. föreskriver att "i högstadiets arbetsplan ingår obligatoriska ämnen, delvis med alternativa kurser av olika omfattning, samt tillvalsämnen." Oavsett det motiverade i att avskaffa nivågrupperingen i grundskolans högstadium - en del medlemmar i utskottet har ifrågasatt detta - har utskottet ansett det principiellt riktigast att en dylik ändring av grundskollagen bör föregås av en grundlig beredning. Utskottet har därför föreslagit att sista stycket på sidan 4 i framställningens motivering, börjande med "Dessutom har systemet..." och till styckets slut skulle ersättas med följande:

"Emellertid kan något bindande ställningstagande om en eventuell reform av nugällande system med nivåkurser i grundskolans högstadium inte i detta skede tagas utan att grundskollagen till först ändras såvitt gäller nivågrupperingen och detta sedan frågan underkastats en sorgfällig beredning. Det nu under flera år tillämpade systemets för- och nackdelar kan härvid vägas mot varandra. Syftet med den nu föreslagna ramlagen bör vara att alla elever som genomgått grundskolan skall ha behörighet för tillträde till utbildning på gymnasialstadiet. Härvid bör likväl beaktas att elev, med grundskolexamen under vissa betingelser kan vara berättigad att direkt börja sina institutsstudier eller annan utbildning som bygger på avlagd examen inom gymnasialstadiet. Hit hänförs också den gymasiebaserade yrkesinriktade utbildningen."//:Nämnas kan att motsvarande rikslag av den 16 juni 1978 om utvecklandet av utbildningen på mellanstadiet grundar sig på rikets grundskollag, där nivågrupperingarna fortfarande kvarstår. Vid tillkomsten av vår grundskollag har undervisningen utformats så, att fortsatta studier skulle vara möjliga vid andra läroanstalter i landet.

Jämte det utskottet sålunda enhälligt omfattat nämnda principiella inställning att ett ställningstagande till en eventuell ändring av grundskollagen för avskaffande av nivågrupperingen icke i detta sammanhang kan förekomma utan en föregående utredning, har utskottet i fråga om behörigheten till fortsatta studier efter fullgjord lärokurs i grundskolan även varit enigt därom, att denna behörighet bör tillkomma alla som fullgjort denna kurs. Med hänsyn till bl.a. rent praktiska omständigheter kan detta likväl icke innebära att alla

kursgenomgångna vinner tillträde till en önskad läroanstalt för fortsatta studier. En begränsning ifråga om elevantalet är således ofrånkomlig. Då 4 § 2 mom. i framställningen förutsätter att alla som avlagt fackexamen skall ha möjlighet till fortsatt utbildning, föreligger uppenbarligen en inkonsekvens. Utskottet har därför företagit en korrigerings i överensstämmelse med den lydelse detta lagrum fick i utbildningskommitténs förslag till lagtext.

Med hänsyn till innebörden i gällande grundskollag har utskottet företagit ändringar i lagförslagets 2 § och 3 § 1 punkten. Slutet av 4 § 4 punkten har såsom överflödigt utelämnats med hänsyn till det föregående innehållet i samma lagstadgande.

Vidkommande lagens 7 § finner utskottet det motiverat att landstinget, i likhet med vad som gäller utbildningen vid Ålands lyceum, även för gymnasieexamen genom en lagstiftningsakt anger de grunder och riktlinjer som härvid bör följas och på basen varav nödiga läroplaner sedan fastställs.

Utskottet vill slutligen uppmärksamma landstingets justeringsutskott på att i lagtexten införa de modernare benämningarna "yrkesskolnivå", "högskolnivå" och "grundskolexamen". Detta gäller texten i 5 och 6 §§.

Med hänvisning till det anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte i nedanstående lydelse antaga

L a n d s k a p s l a g
om utvecklande av utbildningen på gymnasialstadiet.

I enlighet med landstingets beslut stadgas:

1 §.

Med utbildning på gymnasialstadiet avses i denna lag den yrkesinriktade utbildning som på (uteslutn.) yrkesskol- och institutnivå anordnas i landskapets yrkesutbildande skolor samt den allmänbildande utbildningen som anordnas i Ålands folkhögskola.

(2 mom. lika som i landskapsstyrelsens framställning).

2 §.

På gymnasialstadiet (uteslutn.) meddelas sådana kunskaper och färdigheter som (uteslutn.) allsidigt utvecklar elevernas personlighet för yrkesval och fortsatta studier. Särskilt skall tillses att undervisningen ger insikter i landskapets kultur, historia och självstyrelse, i nationellt och internationellt samarbete samt i frågor som ansluter sig till strävandena att åstadkomma jämställdhet mellan könen.

3 §.

Utbildningen på gymnasialstadiet skall utformas så

1) att fullgjord lärokurs (uteslutn.) i grundskolan ger behörighet för tillträde till sådan utbildning på gymnasialstadiet som inte förutsätter tidigare avlagd examen på gymnasialstadiet;

(2-4 punkterna lika som i landskapsstyrelsens framställning).

4 §.

Målet för utvecklandet av den yrkesinriktade utbildningen är

(1 mom. 1 punkten lika som i framställningen)

2) att dimensionera antalet nybörjarplatser på gymnasialstadiet så, att alla som avlagt grundskolexamen har möjlighet att erhålla utbildning på detta stadium samt så, att dimensioneringen ger möjlighet åt en del av dem som avlagt fackexamen att erhålla fortsatt utbildning,

(1 mom. 3 punkten lika som i kulturutskottets betänkande)

4) att förbättra möjligheterna till fortsatta studier genom att yrkesutbildade studier som är baserade på grundskolan organiseras såsom utbildningsvägar, vilka leder till institutnivån och vidare till högskolnivån. (Uteslutn.)

5 §.

(1 mom. lika som i framställningen).

(2 mom. lika som i kulturutskottets betänkande).

(3 mom. lika som i framställningen).

6 §.

(Lika som i framställningen).

7 §.

Den treåriga allmänbildande utbildningen (uteslutn.) vid Ålands lyceum leder till studentexamen eller till gymnasieexamen enligt vad därom är särskilt stadgat.

Beträffande den allmänbildande utbildningen vid Ålands folkhögskola stadgas särskilt.

8-9 §§.

(Lika som i framställningen).

Mairehamn den 30 april 1980.

På stora utskottets vägnar:

Alarik Häggblom
ordförande

Nils Dahlman
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Häggblom, viceordföranden Karl Jansson (delvis), Andersson (delvis), Dahlén (delvis), Eriksson, Helling (delvis), Nils Jansson, S.-O. Lindfors (delvis), Sundlöf, Öberg (delvis) samt ersättarna Boman (delvis) Söderholm, (delvis) och Sundbäck (delvis).